

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

SAMTIDEN

VECKOSKRIFT

FÖR

POLITIK OCH LITTERATUR

UTGIFVEN AF

C. F. BERGSTEDT.

N° 51.

Lördagen den 20 December

1873.

Kyrkan och himlanycklarne.

Det hör till gammal god svensk sed att betala sina löpande skulder inom kalenderåret; så vilja vi ock göra. Vi hafva en polemisk skuld till en högt ärad författare, hvilken i *Post- och Inrikes Tidningar* för den 18 och 19 november hedrat oss med någon uppmärksamhet i anledning af de åsigter vi uttalat rörande ej mindre svenska kyrkans allmänna beskaffenhet som lands-, bibel- eller bekännelsekyrka, än äfven det vid senaste kyrkomötet behandlade katekesförslaget i dess ställning till kyrkans bekännelse, särskildt i hvad som rörer läran om löse- och bindenycklarne. Hvad är den svenska kyrkan? Denna fråga är icke så lätt besvarad som det vid första ögonkastet kan synas. Våra grundlagar definiera den på ett sätt: i 2 § Regeringsformen heter det, att »konungen skall alltid vara af den rena evangeliska läran, sådan som den uti den oförändrade Augsbergiska bekännelsen samt Upsala mötes beslut af år 1593 antagen och förklarad är; samma definition upprepas ordagrant i Successionsordningens § 4, och till yttermera visso stadgas i Tryckfrihetsförordningens 3 §, att såsom missbruk af tryckfriheten skall bland annat anses »förnekelse af en Gud och ett lif efter detta, eller af den rena evangeliska läran». I andra offentliga handlingar begagnas andra uttryck: uti den förordning angående ändring i vissa delar af kyrkolagen med dertill hörande författningar

hvilken detta år blifvit på kongl. maj:ts förslag af både riksdag och kyrkomöte antagen talas helt enkelt om »Svenska kyrkan», men i förordningen angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning, eller den så kallade dissenterlagen, hvilken samtidigt och på samma sätt blef till lag antagen, nämnas »bekännare af annan kristen troslära än *den evangelisk-lutherska*»; och i åter andra urkunder talas helt enkelt och simpelt om den »lutherska läran» såsom den religionsform till hvilken Sveriges folk bekänner sig. Kyrkolagen, som väl borde hafva den afgörande rösten, har med rätta undvikit någon sådan definition; det heter nemligen i första momentet af dess 1 §, hvilken ännu icke genom annan kyrkolag blifvit formligen upphäfd: »Uti vårt konungarrike . . . skola alla bekänna sig . . . till den kristeliga lära och tro, som är grundad uti Guds heliga ord, det Gamla och Nya testamentets profetiska och apostoliska skrifter och författad uti de tre hufvudsymbolis, Apostolico, Nicæno och Athanasiano, jemväl uti den oförändrade Augsbergiska bekännelsen af år 1593, vedertagen i Upsala Concilio 1593, samt uti hela Libro Concordiæ.» Under sådana förhållanden, och då grundlagen har företräd framför all annan lag, måste väl den svenska kyrkans lära vara *den rena evangeliska läran*, sådan den uti den oförändrade Augsbergiska bekännelsen samt

Upsala mötes beslut af år 1593 antagen och förklarad är. Vi fästa oss nu icke vid det mer än bristfälliga tekniska uttrycket *ren*, ty hvilken lära kan vara evangelisk, om den icke på samma gång är ren? Men det är andra saker som göra definitionen i hög grad vanskligh. Det är en bekant sak, hvilken genom grundliga undersökningar blifvit i senaste tider fullkomligt bekräftad, att båda de original af Augsburgiska bekännelsen, så väl det latinska som det tyska, hvilka den 25 juni 1530 i Augsburg framlemnades till kejsaren, äro förlorade, och att den redaktion som i våra samlingar af de symboliska böckerna finnes upptagen icke är fullt identisk med sjelfva urkunderna. Vi fästa emellertid icke särdeles vikt vid denna i formelt afseende förtretliga omständighet, all den stund några väsentliga afvikelser från den ursprungliga texten icke torde kunna uppvisas.

Af svårare beskaffenhet är onekligen den motsägelse som förefinnes inom sjelfva sammanställningen mellan Augsburgiska bekännelsen och Upsala mötes beslut. I de citerade grundlagsparagraferna äro dessa båda handlingar koordinerade eller lika ställda, så vida icke på grund af sjelfva ordningen Augsburgiska bekännelsen skulle anses hafva försteget. Så mycket har emellertid genom 1809 års redaktion af Regeringsformen blifvit vunnit, att Sveriges konung, och följaktligen äfven svenska kyrkan, hvars öfverhufvud han är, icke äro bundna af några andra symboler än den oförändrade Augsburgiska bekännelsen, samt att således hvarken Concordiaformeln, Apologi, Schmalkaldiska artiklar eller lutherska katekeser kunna åberopas såsom bindande normer för den svenska kyrkans bekännelse. Men längre än till detta negativa resultat hafva vi ännu icke kommit. Saken vore klar, om Upsala mötes beslut vore en från Augsburgiska bekännelsen fristående handling: båda vore då att betrakta såsom lika berättigade, och den rena evangeliska lärans beskaffenhet framginge af en kritisk jämförelse mellan dem båda. Men sådant är icke förhållandet: Upsala mötes beslut uppställer en enda trosnorm, nemligen bibeln, och säger uttryckligen att ingen förklaring af andra deröfver är erforderlig, men i ett subordineradt förhållande till bibeln uppställas *der näst* de apostoliska,

nicenska och atanasiska symbolerna, samt vidare den oförändrade Augsburgiska bekännelsen, och *dess likes* »den religion som i salig konung Gustafs sista regements- och salig erkebiskop Lars Petri Nericiani den äldres lifstid både i lära och kyrkoseder här i riket hållen och genom den prentade kyrkoordningen, i trycket utgången anno 1572, är samtyckt och bejakad blifven». Här förekommer således bibeln såsom högsta och enda trosnorm, men såsom förklarande och supplerande bidrag dertill dels de allmänna kristna symbolerna, dels Augsburgiska bekännelsen, dels slutligen »kung Göstas religion», sådan den fått sitt uttryck i 1572 års kyrkoordning.

I vårt nr 42 för den 18 oktober aftryckte vi ur Post- och Inrikes Tidningar en dit insänd, med initialerna O. F. M. under-tecknad uppsats, »I hvilken mening är den svenska kyrkan en bekännelsekyrka?» Frågan hade blifvit vid kyrkomötet upptagen och der på olika sätt besvarad. Författaren till den citerade artikeln, sjelf en ansedd teologisk vetenskapsman, medgaf å sin sida att den svenska kyrkan i en betydelse visserligen vore en bekännelsekyrka, all den stund intet kyrkosamfund är tänkbart utan en bekännelse, men bestred påståendet i den speciellt konfessionalistiska mening hvori det vid kyrkomötet blifvit framställt. Af hvad vi i det föregående yttrat följer att vi i det väsentliga dela den nyssnämnda författarens uppfattning: vi kunna omöjligen finna att Upsala möte, hvars beslut måste anses för den svenska kyrkan konstituerande, gifvit någon för dess lära normerande kraft åt Augsburgiska bekännelsen utöfver den som tillerkännes »kung Göstas och Lars Petri religion», eller med andra ord 1572 års kyrkoordning, uti hvilken dessa vördnadsvärda mäns andliga öfvertygelser kunna antagas ega sitt väsentliga uttryck.

Den närmaste anledningen hvarför kyrkomötet upptog grunderna för kyrkans bekännelse till öfverläggning var ett inom mötet väckt förslag om upphörande af konfirmationstvånget såsom vilkor för ingående af kyrkligt äktenskap, men frågan fick snart en större betydelse genom sitt sammanhang med det då föreliggande katekesförslaget, samt upptogs i denna vidsträcktare form till diskussion både af mötet och i pressen. De som hylla den strängare kon-

fessionalistiska riktningen ansågo att en församlingsbok, såsom katekesen, icke kunde skrivas ensamt med eller ur bibeln, utan att den kyrkliga traditionen måste tagas till hjälp för att utfnna bibelordets verkliga mening, en uppfattning som från den andra sidan lifligt bestreds. Ur den senare synpunkten framstälde vi mot katekesförslaget en anmärkning i hvad som rörer dess svar på frågan om nådemedlens förvaltning i församlingen; det heter nemligen i svaret på frågan 159, att »Kristus har instiftat predikoembetet och åt detta embete uppdragit att förkunna ordet och utdela sakramenten samt genom ordets tillämpning på den enskilda människan lösa och binda». Vi ansågo att denna förklaring om himlanycklarne var så mycket umbärligare för svenska folkets gudsfuktan, som den saknas i den nu begagnade läroboken, och då en aktad korrespondent sedermera önskade fästa vår uppmärksamhet derpå att alldeles samma sak, ehuru med andra ord, vore framställd i den Lindblomska katekesen, så erinrade vi först och främst, att då Lindblom i frågan 342 säger att Gud allena är den som synder förlåter, så är prestens löse- och binderätt dermed faktiskt bortförklarad, samt vidare att hvad bannlysningen beträffar, hvarmed förstås en obotfärdig syndares uteslutande ifrån nattvarden, så innehåller den nu brukliga katekesen ingen ting om hvem som har rätt att ålägga den. Vi tillade, att enligt hvad vi hade oss bekant, brukade upplysta religionslärare vid konfirmationsundervisningen förbigå läran om löse- och bindenyckeln, och vi ansågo dem deri handla så mycket mera välbetänkt, som den saken hos evangelisterna icke står i något sammanhang med nattvarden instiftande. Vi trodde också, att om än kyrkolagen i en af sina kapitelinledningar uppmanar presten till att fliteligen undervisa sina åhörare om »himmelns nycklar», så hade den saken, utom må hända i några enstaka sektförsamlingar, förlorat all praktisk betydelse.

Vi hafva redan nämt att en annan insändare till Post- och Inrikes Tidningar, hvars initialer, *E. G. B.*, icke gömma utan snarare röja en inom svenska kyrkan högt ställd och med rätta högt uppburan man, låtit der införa en svarsuppsats, under titel »I hvilken mening är den svenska kyrkan en bekännelsekyrka? Och huru bör en kyrk-

lig lärobok förhålla sig till kyrkans bekännelse?» Denna uppsats berör några både för vårt troslif och kyrkans rättsliga ställning särdeles viktiga omständigheter, och det är icke af rätthafveri, men af önskan att i någon mon bidraga till deras utredning, som vi här skola taga några af dem i närmare betraktande.

Författaren finner till en början anmärkningsvärdt, att de organ inom pressen som bekämpat katekesförslaget, och som gladt sig åt kyrkomötets beslut om dess förkastande, dock gjort det på helt andra grunder än kyrkomötet, hvilket just lofordat förslaget för dess bekännelsestrohet, då pressen deremot i den sist nämnda omständigheten funnit förslagets största fel. »På ett sätt som är egnadt att hos hvarje sakkunnig väcka den största förvåning har man under sina hit hörande utgjutelser visat sig missförstå, så väl betydelsen af en kyrklig bekännelse öfver hufvud, som i flere viktiga delar sjelfva innehållet af den bekännelsen, hvilken man icke nekat vara vår svenska kyrkas, och med det samma innehållet, icke blott i den föreslagna läroboken, utan jemväl i den lärobok som ännu är hos oss antagen, och hvilken man, trots äfven dess öfverensstämmelse med bekännelsen, dock varit så angelägen att få behålla.» Vi veta icke i hvilken mon denna anmärkning gäller oss; vi få längre ned tillfälle att med några ord antyda vår ställning till saken. Först upptages emellertid den uppkastade frågan i hvad mening svenska kyrkan är en bekännelsekyrka.

Gälde saken blott och bart en dogmatisk kontrovers, kunde det icke falla oss in att här upptaga den till skärskådande, men den har, såsom vi redan antydt, en så genomgripande betydelse för hela vårt offentliga och enskilda lif, för tankefrihet och medborgerliga rättigheter, att vi redan af denna orsak torde hos våra läsare kunna påräkna något intresse för dess utredning. De båda lärda teologer hvilka i den officiella tidningen uppträdt emot hvarandra äro ense så vida att spörsmålet är en rättsfråga, som på ren historisk väg måste afgöras. Den senare af de båda anser att den svenska kyrkan i sin bekännelse är bunden af Augsburgiska bekännelsen »såsom uttalande hennes uppfattning af den Heliga skrifts innehåll», hvilket likväl icke

upphäver eller ens i någon mon inskränker giltigheten af Skriftens auktoritet, och ej heller hämmar den fria forskningen eller den vetenskapliga utvecklingen. De åberopade historiska urkunderna äro på båda sidorna de samma, endast att den senare författaren dertill fogat kyrkolagen och presten, hvilka dock kunna i vanlig civillags form ändras. Naturligtvis fattar han också för sin del grundlagens omnämnande af Augsburgiska bekännelsen något annorlunda än den förra författaren, såsom mera strikt bindande, och han kommer på den grunden också till den öfvertygelsen, att svenska kyrkan såsom sin bekännelse och gällande läronorm allt fortfarande är bunden, icke blott af de tre allmänna symbolerna, utan äfven af Augsburgiska bekännelsen. Att den sistnämnda urkunden icke kan verka hämmande på den fria forskningen eller på den teologiska vetenskapens utveckling, anser han framgå deraf att denna handling själf icke innehåller något utveckladt teologiskt system, utan att den »uttalar blott hvad den genom den lutherska reformationen uppkomna församlingen funnit vara Skriftens *grundskådning*, och således jemväl den grundskådning på hvilken församlingen för sin del vill bygga hela sin kommande lifsutveckling». Härom torde alla med honom vara ense, äfven som att den teologiska vetenskapen under de tre sista århundradena på denna grund kommit till allt större klarhet. Något mera motsägelse torde han röna, då han säger att denna grund blifvit af den friare teologiska forskningen öfvergifven. Erinrar man sig att den Augsburgiska bekännelsen icke blott hade till sitt ändamål att tjena till igenkänningstecken för de nya församlingarna, utan kanske i ännu högre grad till att för den verldsliga makten framlägga sitt fortfarande sammanhang och sin obrutna öfverensstämmelse med den katolska kyrkan i vissa stora hufvudpunkter, samt dertill fasthåller att den icke vill vara något fullfärdigt dogmatiskt system, så vill det synas oss klart, att äfven den strängaste konfessionella teolog måste, emot konfessionens ordalag, göra afseende på hvarje dogmatisk fordran som framställes på grund af den vetenskapliga bibeltolkningens oupphörliga framsteg. Huru klena garantier denna bekännelseskraft erbjuder för dogmatisk öfverensstämmelse endast inom det

högsta presterskapet och teologie doktorerne i vårt fädernesland, framgår bland annat deraf, att då bekännelseskraften i ganska tydliga ord uttalar att barndop är nödvändigt för saligheten, samt att anabaptisterne fördömmas derföre att de anse saligheten kunna vinnas utan dop, så hafva lärda afhandlingar blifvit skrifna för att visa att detta icke är förhållandet, och då vid senaste kyrkomötet en teologie lektor och domkapitelsledamot med anförande af bekännelseskraftens klara ord ansåg sig kunna ådagalägga att katekesförslagets rättfärdiggörelselära stod i strid med kyrkans besvurna bekännelse, så förkättrades han af sina egna högvärdiga kamrater på ett sätt hvartill de offentliga förhandlingarnas historia i vårt fädernesland knappast har att uppvisa något motstycke.

I hvad vi själfva yttrat anser sig den ärade författaren kunna uppvisa icke mindre än tre svåra missförstånd, hvilka, »särdeles då de komma från ett så ansedt håll», såsom han artigt behagar tillägga, »äro allt för viktiga för att icke böra närmare belysas». Det första af dem skulle ligga deri att vi förutsatt läran om löse- och bindnyckeln finnas endast i bekännelseskrafterna men deremot icke i den Heliga skrift, eller också endast som en oväsentlig specialitet, hvad som skulle kunna vid undervisningen förbigås. Vi hänvisas i detta afseende till de tre bekanta bibelställen Matth. 16: 16—19, Matth. 18: 15—18, Joh. 20: 21—23, och det hemställes, om vi, »efter genomläsningen af dessa ställen i deras sammanhang, verkligen finna det uppdrag som vår Frälsare der lemnat sina lärjungar, *sin församling* och det embete som han inom henne instiftat, vara så betydelselöst, att det kunde försvaras, om en uppläst religionslärare, då han till exempel med sina konfirmander läser evangelisternas skrifter, öfverhoppade dessa ställen eller lemnade dem oförklarade». Vi bedja i detta afseende få i korthet svara, att vi så mycket mindre kunnat förbise dessa texters befintlighet i den Heliga skrift, som de särskildt citeras i bekännelseskrafterna. I hufvudstället, uti Conf. August. art. 28 betecknas reformationens lära såsom den »att *nycklarnes embete* eller *biskoparnes makt* är enligt evangelium en Guds makt och befallning att predika *evangelium*, förlåta och behålla *synderna* och utdela

sakramenterna», till stöd hvarföre återopas det sist nämnda stället hos Johannes. Så mycket vi än i dess sammanhang genomläsa denna text, är det oss omöjligt att der upptäcka någon befallning om sakramentens utdelning, och tvifvelaktigt torde vara, huru vida rätten att förlåta eller behålla synderna här tillägges följande seklers presterskap såsom lärjungarnes legitima rättsinnehafvare, eller om det icke snarare afser hela den kristna församlingen gemensamt; åtminstone saknas hos lärde och renlärige teologer icke stöd för det senare antagandet. Författaren i Posttidningen har sjelf genom det af oss citerade ordet »sin församling», hvarom visligen ingen fråga var i katekesförslaget, antydt att denna tanke icke är honom helt och hållet främmande. Det första stället hos Mattheus lyder sålunda: »Jag säger dig att du är Petrus (en klippa), och på denna klippa skall jag bygga min församling, och afgrundens portar skola icke blifva henne öfvermäktiga. Och jag skall gifva dig himmelrikets nycklar, och allt hvad du binder på jorden, det skall vara bundet i himlen och allt hvad du löser på jorden, det skall vara löst i himlen.» Det är, såsom bekant, på denna berömda text som påfven grundar sitt anspråk på rangen af ett gudomligt ståthållareskap på jorden, och denna tradition torde hafva fullt lika mycket för sig som den att någon protestantisk kyrkas presterskap, andligen taladt, är lärjungarnes afkomma i rätt nedstigande linie. I 18 kap. hos Mattheus upprepas samma uttryck om lösandet och bindandet, men i pluralis, och påtagligen i ett sådant sammanhang att talet gäller icke den ena eller andra gynnade lärjungen utan församlingen i dess helhet. På ingendera stället är någon fråga om *synden*, och det kan med skäl betviflas, huru vida de grekiska ord som i originallet begagnas för lösa och binda i detta sammanhang kunna mena något sådant. Detta skulle ju då vilja säga att Gud i sin himmel endast skulle slutligt ratificera den syndaförlåtelse som hans högre eller lägre ståthållare här på jorden behagade bevilja eller vägra, ett antagande mot hvilket den senare teologiska författaren i Posttidningen med rätta på det lifligaste protesterar. För den som utan dogmatiska förutsättningar läser dessa ställen i deras sammanhang vill det synas att de aldeles

icke angå synderna och deras förlåtelse, utan innebära ett löfte om den Högstes godkännande af de föreskrifter, förbud och anordningar i församlingens angelägenheter som i alla tider och under alla förhållanden göras af Jesu lärjungar i Hans namn. Att män med en helt annan auktoritet än vi haft samma uppfattning, lär icke vara någon obekant som skrifer i teologiska ämnen. Så heter det i Bunsens berömda bibelverk såsom förklaring till det första stället i Mattheus: »*Himmelrikets nycklar*: fortsättning af bilden om församlingsbyggnaden. Nyckel betyder det samma som makt (Luc. 11: 52). Det är församlingens makt att upptaga eller afvisa en medlem, att bekräfta eller utstöta. Samma domaremakts betecknas med orden binda och lösa, d. v. s. förbjuda och tillåta, enligt ett mycket vanligt judiskt språkbruk. Hvad aposteln förklarar förbjudet eller tillåtet skall verkligen gälla, alltså i allmänhet bruk, författningar o. s. v. En sådan sjelfständig domaremakts gifves i Matth. 18: 17—18 åt samtliga apöstarne, men uti och i förening med hela menigheten.» I förklaringen till det senare stället lägges särskild vikt derpå att sjelfva apöstarne icke utan församlingen hafva någon domsrätt — *Gott vollzieht's nichts*: Gud låter ingen sådan dom gå i verkställighet. Vid texten hos Johannes anmärkes det, att frågan om syndernas eftergift eller bibehållande är en särskild punkt i den fullmakt som genom de båda ställena hos Mattheus blifvit gifven — *åt församlingen*.

Nu skall visserligen invändas att Bunsen icke är någon dogmatisk auktoritet: han var hvarken biskop eller professor, och icke med bland de vördiga fäderna på riksdagen i Augsburg. Men knappast torde det nekas att han förstod sin bibel bättre än de flesta, och han var bestämdt icke någon tidningsskrifvare. En framstående universitetslärare i österländska språk yttrade för några dagar sedan på en offentlig föreläsning i afseende på den moderna språkforskningen, att vår tids bibeltolkare förstå Gamla testamentets böcker vida bättre än apöstarne, och detta med full rätt; de skulle eljest hafva begagnat sin tid och sina tillfällen ganska illa. Men för den konfessionalism som nu är modern inom vissa protestantiska kyrkor gäller ingen sådan vetenskapens progression; den skrift-

ställare vi hafva framför oss talar med bitter sarkasm om den »enskilda exeges» under hvars sjelfsväldiga och tyranniska välde bibeltolkningen skulle falla, om vi icke en gång för alla hade de gamla bekännelse-skrifternas tolkning att hålla oss vid. Och nu hafva lyckligtvis de lärda fäderne på 1500-talet en gång för alla förklarad att Nya testamentets tal om himlanycklarne vill säga presternas rättighet att förlåta eller icke förlåta syndare, det vill med andra ord säga admittera dem till nattvarden eller utestänga dem derifrån, och ingen ting annat.

Ja väl, sådant är konfessionsskrifternas bokstafsinnehåll, men man måste göra deras författare den rättvisan att komma ihog, under hvilka förhållanden dessa urkunder uppstodo. De hade att kämpa mot aflaten, verkheligheten och *reservatio casuum*, och det var således ett omätligt framsteg att makten öfver nycklarne reducerades till en helt andlig makt. För att fullt förstå denna stora revolution måste vi bakom sjelfva formlerna se hvad deras författare enskildt tänkte och talade. Då Luther, uti den afdelning af sin lilla katekes som talar om skriftermålet, låter skriftefadren fråga: »Tror du ock att min förlåtelse är Guds förlåtelse?» och skriftebarnet dertill skall jaka, så behöfver detta icke innebära att den store reformatorn ville åt presten tillerkänna rättigheten att i Guds stad och ställe gifva syndernas förlåtelse. Ja, när det i ett till Luthers lilla katekes sedermera tillfogadt sjetta hufvudstycke, som handlar om »nycklarnas makt», uttryckligen läses att när ordets tjenare utesluta någon ur församlingen, så måste den kristne tro att detta är lika fast och säkert äfven i himlen, är denna tillsats, hvilken lyckligtvis icke finnes i concordieboken, snarare att anse såsom ett välment försök att lugna oroliga samveten än såsom en afsigt att införa någon dogmatisk lära. Absolutionen, hvilken skulle vara ett bruk af lösenyckeln till frigörande från synden, är enligt Melanchtons egna ord i apologien en evangeliis röst för att trösta oss, icke något utslag eller någon dom. Och Luther sjelf, med hvilken de äldsta protestantiska teologerna i detta fall instämde, såsom af de gamla kyrkoordningarna tydligen varseblifves, säger att absolutionen icke skiljer sig från evangeliis predikan, utan blott är en tillämp-

ning på den enskilda menniskan af det löfte som evangelium ger åt alla, på det att detta löfte må komma till sin fulla giltighet. Den är icke något domslut af presterlig maktfullkomlighet — ty presten har ju ingen rätt att tillbakahålla absolutionen, utan endast en skyldighet att på embetets vägnar förkunna den — blott en ordets tienst, vid hvilken den andlige endast kommer i betraktande såsom »gemeiner Bruder und Krist», gifven för svaga samvetens skull, hvilka icke förmå begripa att syndaförlåtelsen är dem lika väl försäkrad af Gud, antingen den genom prestens mun i kyrkan offentlig uttalar eller icke. Denna lösning kan således gifvas, icke blott i templet af presten, utan så långt de trognes brödräförbund räcker, »i huset, i trädgården, på fältet, af hvarje kristendomsbroder», ehuru ordets och sakramentens regelrätta förvaltning förblifver bunden vid det andliga ståndet. I den formel hvarmed presten efter skriftermålet tillsäger den troende syndernas förlåtelse fins derföre ingen ting som gör presten till ombud för en högre domare: dess likgiltighet beror också icke på den presterliga karakteren eller det presterliga ordet, utan helt enkelt på det personliga tillegnandet af det en gång för alla uttalade gudomliga ordet. Sådant var den ursprungliga lutherska kyrkans mening, ehuru en återgång till den gamla katolskt presterliga nycklamakten tidigt försöktes, hvilken, till en början af pietismen tillbakavisad, i våra dagar tagit en ny fart genom de katolicerande nylutheranernas bemödanden.

Att sådan var den äldsta evangeliska församlingens allmänna uppfattning af absolutionen, bevisas på ett rörande sätt af 1572 års kyrkoordning. I dess kap. 25 om hemligt skriftermål säges det, att absolutionen är ett med »then almenlighe predicanen», men att den enkannerliga ändå skall blifva bestående, »som vant är, allom till tröst och styrkelse, som den behöfva och bruka vilja». Kan man på tydligare sätt uttala den rätta beskaffenheten af denna lösenyckel, hvilken genom invigningen blifvit satt i prestens hand, för att vid hvarje tillfälle öppna nådens dörr, men aldrig för att tillstänga den?

Hvad åter angår bindenyckeln, så veta vi redan af kyrkolagen att den icke är lagd i prestens händer. Vi tala nu icke om

kyrkoplikten, hvilken ända in till den 4:de maj 1855 var en följd af verldslig dom, och som ännu, ehuru den icke vidare af domstolarne ålägges, i sin mildare, enskilda form är en följd af det lagligen ådömda straffet samt följaktligen icke beror af prestens skön att verkställa eller icke. Men äfven det kyrkliga bannet, som består i uteslutande från nattvarden, kan icke åläggas någon af själasörjaren i kraft af hans embete. Kyrkolagen stadgar i kap. 10 § 2, att den som lever i uppenbar och allom vederlig synd och last, hvilken icke kan föras under verldslig lag, skall första gången af presten enskildt varnas, och om det ej hjälper, skall presten taga till sig två eller tre gudfruktige män uti församlingen samt i deras närvaro ytterligare tillhålla syndaren att göra bättring. Hjelper det icke ändå, skall saken anmälas för domkapitlet, som kallar syndaren framför sig, och der han sig icke omvänder, »sätter honom till en bestämd tid från den heliga nattvarden och andra kyrkans friheter, hvilket kallas det mindre bannet». Här är således fråga om laga dom och bevisning, ehuru domstolen är eklestastik; också är flertalet af domarne vanligen lekmän. Någon annan bannlysningsrätt, liknande den som i katekesförslagets förut citerade sats tillägges predikoembetet, känner icke svensk lag. Vål har en eller annan pastor i öfvermåttet af sin medvetna maktfullkomlighet såsom sektledare företagit sig att själfrådigt utesluta eller vid nattvardsbordet förbigå illa anskrifna församlingsmedlemmar, men sådana öfvergrepp hafva, så vidt vi veta, blifvit straffade så ofta som de blifvit offentligt beifrade.

Det är sant att under de första menlösa tiderna var man icke så noga med formerna, och presten utöfvade då verkligen en bindemakt, hvilken ingen nu mera vill gifva honom i händerna. I 1572 års kyrkoordning uppräknas bland sådana som icke anses böra undfå nattvarden, d. v. s. gamla personer som icke kunna läsa Fader vår, trosartiklarne och budorden, barn under 8 å 9 års ålder, »hvilka kunna ingen ting förstå», samt vetvillingar, äfven »de som för något obehämligt stycke äro komne i rykte, förr än de hafva sig mer utredt och lagligen gått sig derifrån». Dessa fick kyrkoherden afhålla på eget ansvar, men kom der något svårare före, måste han rådföra

sig med biskopen. Emellertid blef denna patriarkaliska författning med tiden omöjlig: missbruk, mången gång af upprörande beskaffenhet, förekommo, hvilka gjorde att detta ändliga envælde efter hand fråntogs de enskilda presterna och lades under de lagliga eklestastiska domstolarne, och 1686 års kyrkolag bär i mer än en af sina paragrafer, i den försigtighet hvarmed bannlysning af lättsinnighet, enskildt hat eller egennyttiga förebygges, vitne om en presterlig egenmäktighet, som säkert gått ganska långt. I den reformerta kyrkan är det presbyterierna som utöfva denna bindemakt, i fall den så får kallas; äfven i den unierade preussiska kyrkan har församlingen tagit en del af denna makt till sig. Skall öfver hufvud taget en kyrkotukt i våra dagar anses möjlig, måste den icke bero på det enskilda godtycket hos presten, hvilken ju i sin person är underkastad samma menliga svagheter som alla andra medlemmar af församlingen, utan af en korporation, sammansatt genom fritt val af menighetens bästa män, samt derigenom äfven i besittning af dess fulla vördnad och förtroende.

Vi nämde kyrkotukten. Se der ett ord, eller, om man så vill, en tanke, som är själfva lifspunkten i det nyevangeliska eller ultra konfessionella partiets sträfvaanden. Vi hoppas kunna göra dessa bemödanden full rättvisa; vi äro långt ifrån att härleda dem från någon tadelvärd maktlystnad, och vi äro fullt öfvertygade att de hafva sitt ursprung i ett redligt nit för gudsfruktan och renlefnad: endast om verksamheten af det valda medlet hafva vi våra afvikande tankar. Vi beundra den följdriktighet, vi ville nästan säga den karaktersstorhet, hvarmed diktaturen öfver samveten utöfvas i somliga schartauanska församlingar, den exemplariska ordningen, hvilken i många fall utan tvifvel har något godt med sig, och den verkliga oräddhet hvilken dessa andliga enväldsherrar ådagalägga mot hvem det vara må. Men vi älska ej denna makt, och vi tro att hon står i allt för stark strid mot den allmänna sinnesriktningen för att kunna verka något varaktigt godt. För att en kyrkotukt skall kunna finnas, fordras två saker. Den första är själfva kyrkosamfundets frihet. Men man väljer icke att ingå i den svenska kyrkan, man födes till henne, och ehuru ett utträde utur hennes om-

råde nu icke mera, såsom för 20 år sedan, är belagdt med landsflykt, är det allt jemt en undantagshandling och förenadt med särskilda formaliteter. Ett sådant trossamfund får icke besvara sina medlemmar med andra stadgar än sådana hvilkas efterlefnad kan betryggas af den borgerliga ordningsmakten. Det andra vilkoret är att tukten verkligen kan upprätthållas och straff utkrävas af de felande. Hvilka utvägar har nu den svenska kyrkan att göra sina utom den borgerliga lagen liggande ordningsstadgar respekterade af sina medlemmar? Vi veta det alla. Mot fattiga stackare finnas utvägar nog: de kunna inkallas inför kyrkorådet och behörigen näpsas för alla de öfverträdelser hvilka lagligen falla inom denna myndighets domsrätt. Mot högre ställda, förmögna eller eljest inflytelserika personer utöfvas kyrkotukten anonymt, alldeles så som man i stadsförsamlingar från predikstolen ber Gud för »en ärlig mans hustru vid — gatan», eller tackar Gud för hennes lyckliga förlossning. Den kristna församlingens väsende är solidaritet, en för alla och alla för en, såsom lemman af samma andliga lekamen. Den första apostoliska församlingen hade allt gemensamt, äfven den timliga egendomen, men länge hade den gamla kristna församlingen sin andliga välfärd och sin heder gemensamma. Med kyrkosamfundens växande folkmängd, och medlemmarnes personliga obekantskap med hvarandra, skulle hvarje ömsesidig sedlig kontroll vara en omöjlighet, äfven om inträdet i församlingen vore beroende af fritt val. Huru skenet af en kyrkotukt ännu upprätthålles är väl bekant. Tänk om oss till exempel en biskopsvisitation. Är kyrkoherden en af de brinnande i andanom, så uttalar han i sin berättelse om församlingens tillstånd oförståldt sina bekymmer: det fins kanske i församlingen någon person hvilken icke infinner sig vid nattvardsbordet så ofta som pastorsembetet för sin del kunde finna önskligt, och

det är ju tänkbart att några för öfrigt hyggliga och oförargliga människor tycka mera om att fara till hvarandra på söndagseftermiddagarna än att besöka konventiklar. Allt detta måste fram, och det är ju i sin ordning, men framför allt inga namn! Mannen som icke går till nattvarden så ofta han skall kan ju vara rik, och familjerna som besöka hvarandra om söndagarna kunna ju vara ansedda; att angripa sådant slags folk skulle ju endast göra förargelse i Guds församling. Sådana personliga detaljer hafva också bättre sin plats i de konfidentiella och hemliga berättelser hvilka icke lära vara alldeles exemplösa. Längre kommer icke den svenska församlingens kyrkotukt; vore det då icke bättre att låte denna välnad från det förflytna fara och lade hvarje enskild på hjertat att låta sig rätteligen tuktas af Guds ord i sitt eget samvete?

Vi hafva härmed sagt hvad vi velat säga. Vi hoppas att vi gjort det med all den aktning, varsamhet och allvar ett sådant ämne och en sådan motståndare hafva rätt att af oss fordra. I dogmatiska undersökningar kunna vi icke inlåta oss, men de stora ledande dragen af det kristna församningslifvet böra icke vara för någon alldeles obekanta, och vi tro att äfven vi för dem icke sakna allt sinne. Det är mer än en tom fras, då vi säga att tidens stora behof är fördragsamhet. Vi hoppas vara i stånd att visa en sådan, äfven mot dem af hvilka vi icke kunna vänta någon till baka. Skälet dertill är helt enkelt; vi äro öfvertygade att målet, till hvilket vi å ömse sidor sträfva, är det samma, men efter vår föreställning hinna vi det på ömse sidor säkrast, om hvardera för sig går den väg som han anser för den riktiga, än om vi skulle öda bort den dyrbara lefnadstiden i trätor om hvilkendera vägen är den rätta, utan att någonsin komma öfverens. Ingendera kommer ju då af fläcken.

Litteratur.

Promenades autour du monde par M. le baron de Hübnér ancien ambassadeur. 2 vol. Paris Hachette. 1873.

II.

Ehuru på senare tider så många skrifter

blifvit utgifna om Japan och dess politiska reformer, har baron Hübnér, såsom vi väl kunde vänta, åtskilligt nytt att säga oss, och den del af hans reseberättelse som innehåller hans erfarenheter i det aflägsna

orienten är egnad att inskräpa den gamla sanningen att hvarje sak bör ses från två sidor, ett ordspråk hvilket vi här på stället skulle vilja öfversätta så, att om man vill veta hela sanningen om Japan, bör man fråga icke blott amerikaner och officiella personer, utan också européer och sådana få resande som besökt Japan endast för sitt eget nöje. Ingen har bättre än baron Hübner förklarad det verkliga sammanhanget med regeringsförändringen och det politiska tillståndet i »Den uppgående solens rike»; han har öst ur alla källor, och hans öfvade diplomatiska öga har upptäckt mycket som undfallit mindre skarpsinniga betraktare. Hans ålderdom och hans oberoende ställning hafva stämt honom till välvilja och opartiskhet; han har på ort och ställe inhemtat sina underrättelser af sändebuden för de särskilda utländska hofven, knutit personliga förbindelser med kejsarens rådgifvare och haft tillträde till Mikados höga person, en utmärkelse hvilken hittills icke vederfarits någon mer än de främmande hofvens ministrar och mr Seward, f. d. utrikes minister i Förenta staterna. Man må dock icke föreställa sig att den furste som ännu, i trots af all europeisk och amerikansk upplysning, representerar gudarne, och som af sitt eget folk betraktas såsom ett endast till hälften jordiskt väsende, inlåter sig i politiska samtal med främlingar, vore de än f. d. österrikiska ambassadörer; den österländska etiketten föreskrifver Japans andliga och verldliga öfverhufvud en orörlighet och stumhet, som påminna om de gamla Buddhastatuerna. Ett öfvadt omdöme kan emellertid redan af de få ord som fällas vid ett sådant högtidligt tillfälle draga slutsatser af intresse rörande de japanska statsmännens tankar och föreställningar, och ingen ting kunde vara mera passande och taktfullt än de få ord som kejsaren behagade uttala vid denna audiens hvilken han beviljade baron Hübner. Berättelsen derom förtjenar att läsas i sin helhet.

»Vi stiga in i palatset och befinna oss ansigte mot ansigte med Gudarnes son. Rummet är ett galleri af omkring 80 fots längd och 16 eller 18 fots bredd, hvars golf är betäckt med en fin rörmatta, utan någon annan möbel än en två fot hög estrad, på hvilken Mikado befann sig. Då vi inträdde var rummet nästan mörkt, men

lyckligtvis trängde sig en solstråle genom persiennerna och kastade ett lifligt ljus på kejsarens person. Vid de få officiella audienserna, hvilka alltid gifvas i palatset, döljes suveränens hufvud af en halft nedfäld gardin, men här var intet sådant försigtighetsmått vidtaget. Regenten satt på österländskt vis på golfvet, med korslagda ben och den ena handen hvilande på den andra. Han är icke mycket öfver 20 år, men han ser ut som han vore 30. Hans personliga namn är Mutso-Hito; jag hade någon svårighet att erfaras det, ty ingen människa vet det; man utmärker nemligen här aldrig regenten med annat namn än hans officiella titel, och det är först efter hans död man gifver honom det namn som han skall bära i historien. Mutso-Hito's drag förråda hans japanska härstamning, näsan är stor och något platt, ansigtsfärgen blek, ögonen lifliga och glänsande, trots den orörlighet som föreskrifves af etiketten. Hans dräkt var så enkel som möjligt, en blåsvart tunik och mycket vida röda underkläder. Hans hårklädsel var anordnad på japanskt vis, det vill säga att framhufvudet var rakadt utom en liten tofs, som behagfullt höjde sig öfver bakhufvudet. Han bar ingen annan hufvudbonad än en ofantlig plym eller *aigrette*, hvilken från högra örat uppsteg till minst två och en half fots höjd och häftigt svajade vid minsta rörelse af hufvudet. Det är en symbol af den högsta rangen; juveler bäras icke vid japanska hofvet. Utom då hans majestät tilltalade oss höll han sig orörlig som en bild. Bakom honom stod en dignitär med rikssvärdet, omsorgsfullt inneslutet i dess skida. Olycklig den som ser det bart; då bringar det döden. Till höger om tronen stodo Sanjo och de tre rådgifvarne, till venster utrikesministern, prins Iwakura, hvilken anförde den japanska beskickning som nyligen besökt flere europeiska hof och deribland vårt eget. Mr Adams, chargé d'affaires för Förenta staterna, och jag, åtföljda af några tolkar, stodo midt i rummet några steg från kejsaren och midt framför honom. Under de första ögonblicken herskade i den lilla paviljongen, der herskaren öfver ett stort rike för ögonblicket befann sig, en djup tystnad; man hörde endast flugornas surrande och syrsornas sång. Emedan Österrikes minister, som residerade i Shanghai icke var närvarande, fick mr Adams af

Iwakura uppdrag att presentera mig. Mikadon sade honom några vänliga ord och vände sig derefter till mig med en lyckönskan att hafva lyckligt fullbordat färden öfver de stora hafven, hvarpå jag svarade i lämpliga ordalag. Han tog då för andra gången ordet och sade: jag har erfarit att ni i edert land länge skött viktiga embeten, och att ni flere gånger innehaft beskickningar i stora riken. Jag kan icke fullt noggrant göra mig reda för arten af edra sysselsättningar, men om det bland frukterna af eder erfarenhet är något som kunde vara nyttigt för mig att känna, så ber jag er att utan förbehåll meddela det åt mina förnämsta rådgifvare.

Sanjo, den förnämste af dessa, upprepade högt suveränens ord, hvilka denne enligt etiketten endast otydligt mumlat mellan tänderna; de öfversattes sedan på engelska af palatsets drogman. Våra svar öfversattes på japanska. Hvarje gång kejsaren talade till oss, vände han sig mot oss och såg oss rakt i ögonen; hans drag lifvades då af ett behagligt och vänligt småleende, men så snart han tystnat, återtog hans ansigte sin kalla och omenande likgiltighet. Då vi drogo oss till baka följde oss kejsaren med ögonen, men hvarken vid inträdet eller vid aflägsnandet gjorde han något tecken till helsning. Då vi voro färdiga att aflägsna oss bad mig Sanjo, på sin herres befallning, att framställa mina tankar om Japan; jag ursäktade mig med min okunnighet, uttryckande min beundran för de åtgärder som den nya regeringen vidtagit till förbättrande af landets belägenhet, och de helso-samma reformer den hade för afsigt att genomföra. De utmärkta mäns vishet, tillade jag, hvilka jag ser församlade omkring detta bord skall leda dem uti detta svåra värf: de skola göra afseende på landets seder och folkets föreställningar, och begripa att icke allt som är godt för Europa äfven är godt för Japan, undvika öfverilade förändringar och gå till väga med ytterlig varsamhet. Sålunda slöt vår mottagning. Om aftonen skickade oss Mikado trälådor med konfekt och syltsaker; de voro i trädets naturliga färg, ty enligt en gammal tradition försmår man vid kejsarens hof bruket af målning och lackering.

Jag tror icke att jag någonsin skall glömma denna scen, denna sagolika trägård, dessa hemlighetsfulla paviljonger, dessa

statsmän i stor uniform, som med oss vandrade i parkens gångar, denna österländska potentat, hvilken framställer sig såsom en gudabild, och som tror och känner sig vara en gud. Detta öfvergår sagorna i Tusen och en natt.»

Vi hafva i flere föregående uppsatser så utförligt redogjort för de äldre politiska förhållandena i Japan, att vi nu om dem kunna fatta oss mycket kort, och tillägga efter vår författare endast hvad som är egenadt att rätta eller komplettera våra föregående framställningar. Man vet att militärfurstarne, tziogunerna eller, såsom de med ett kinesiskt ord kallades, taikunerna, hade under tidernas lopp tillskansat sig den egentliga regeringen och endast lemnat åt den verkliga regenten en skugga af presterlig värdighet. Européerna trodde på en verkligt konstitutionel maktfördelning, enligt hvilken tziogunen var kejsare och mikadon påfve; denna villfarelse var ännu 1854 så stark, att när lord Elgin och baron Gros med sina eskadrar infunno sig framför Yeddo, var det till tziogunen som de öfverlemnade sina kreditiv och inträdde i diplomatiska förhandlingar; först lång tid derefter erfordrade att tziogunen endast var kejsarens första militära vasall, hvilken emot mikadons protester tillegnat sig ledningen af de utländska angelägenheterna. Detta öfvergrepp hade emellertid för honom ödesdigra följder, ty det påskyndade hans fienders förbund mot honom och medförde tziogunatets fall.

Enligt den allmänna föreställningen har med tziogunatets afskaffande det gamla japanska feodalväsendet upphört, men baron Hübner upplyser oss att detta icke är förhållandet; de af tziogunen beroende lägre militärvasallerna hafva förlorat sin ställning, men de fyra storvasallerna som omgifva kejsarens person, Satzuma, Choshu, Toca och Hizen, äro ännu allt jemt de verkliga maktinnehafvarne. Hela skilnaden synes vara den att det militära vasallskapet försvunnit och det civila blifvit återställt. Tziogunen, sade prins Iwakura till baron Hübner, har fallit för det japanska folkets hat, emedan detta folk är fullt af kärlek och trohet mot sin lagliga herre, Mikado.

Emellertid hade tziogunatet, ehuru en utväxt på statsförfattningen, genom sju seklers häfd blifvit en hörnsten i den japanska konservatismen. De fyra stora riksvasallerna, som hade förberedt militärhövdingens fall,

beredde sig på fullt allvar att blifva hans arftagare och trodde sig genom afskaffandet af det öfriga länsväsendet förblifva i odelad besittning af regeringen, i det de blefvo den enda mellanlänken mellan regenten och folket. De 180 lydfurstarne eller *Daimios* blefvo på en gång beröfvade sina länsrättigheter och största delen af sina feodala inkomster, deras gamla befastade residens nedrefvos, och de ålades att taga sin bostad i Yeddo. Man finner utan svårighet hvilken ofantlig politisk omstörtning det redan låg i detta, en hel mäktig samhällsklass beröfvad sin sociala ställning; några blefvo köpmän, andra sökte statsambeten, åter andra föredrogo att tyna bort i overksam fattigdom, men klassens gamla politiska betydighet var utplånad med ett penndrag och drog med sig i sitt fall hela militärkastan eller *samurai*-ståndet. De af våra läsare som hafva i minnet vår lilla redogörelse för ett japanskt drama (n:o 20 s. 312) erinra sig utan tvifvel att med samurai förstås en militär adelsman i tjänst hos en daimio, ungefär liknande dessa *bravi*, hvilka under medeltiden slöto sig till de italienska potentaterna. Deras värdighet gick i arf från far till son, de hade alla förtjenster och fel som tillhöra en sluten korporation, deras trohet och ridderlighet voro fläckfria, men ömtåligheten om kårens heder hade medfört otrefliga öfverdrifter, och en samurai stoltserade på hufvudstadens gator med sina två svärd icke mindre öfvermodigt än en preussisk garnisonsofficer skramlar med sin släpsabel i en aflägsen småstad. Hatet mot främlingar var ett af kastens utmärkande drag, och icke litet af de förolämpningar som under de sista åren blifvit européerna tillfogade hade sin grund i öfvermodet och ofördragsamheten hos detta inhemska chevalerie. När en samurai fann sig utan tjänst, blef han *lonin*, det vill säga en laglös fribytare. Revolutionen 1869 kastade på en gång hundra tusen af dessa riddare på bar backe, eller i det närmaste så, ty staten utfäste sig att i utbyte för deras privilegier betala dem en liten pension, hvilken de hittills af kaststolthet nekat att emottaga, och, sanningen att säga, har regeringen, som lider af penningbrist, icke visat sig särdeles enträgen att dertill förstå dem. Om mikadon hade tillgång att underhålla en armé, skulle dessa loniner bilda en ypperlig kärna, men för det när-

varande saknas armé, emedan tziogunens soldater, de så kallade *hatamotos*, voro ett allt för äfventyrligt följe för att mikadon skulle kunna taga dem i sin tjänst. Hittills har det varit de fyra ofvannämnda riksvassallernas enskilda soldater som vexelvis utgöra mikadons livvakt och besörja den militära tjänstgöringen i hans stater.

Baron Hübner är icke blind för de faror som kunna uppstå af dessa fyra furstars exceptionella ställning, och han hysar den föreställningen att liksom mikadons väld under många århundraden endast varit ett sken, så skall han ännu länge förblifva ett viljelöst verktyg i dessa herrars händer. De störtade den sista tziogunen derigenom att de ryckte mikadon ur hans händer; om nu en af de fyra skulle lyckas ensidigt bemäktiga sig regentens öra och sinne, så blefve han en ny tziogun i förhållande till de öfrige. Det är emellertid en lycka att Satzuma, Choshu, Toca och Hizen icke vanligen uppehålla sig vid hofvet; deras feodala värdighet fordrar att de residera i sina provinser, de hafva för hög känsla af denna värdighet för att göra sig sjelfva till kejsarens ministrar eller rådgifvare, men valet af hans officiella omgifning beror utslutande af dem, och dessa ministrar äro rena verktyg för deras politik. Den viktigaste mannen i styrelsen, Japans store reformator, hvilken uppsatt den regeringshandling som afskaffade daimiatet och med mikadons bifall hvarje dag inför nya europeiska reformer i den uppgående solens rike, heter Kido; han är en simpel samurai i prins Choshu's tjänst, och hans låga adliga börd röjer sig i hans simpla anletsdrag. Ända hittills hafva de fyra furstarne fullkomligt lyckats i sin plan att afskaffa tziogunatet, undertrycka den adliga mellanklassen, upplösa organisationen af samurais och styra under mikadons tillbedda namn, men det är icke troligt att denna framgång skall räcka för alltid. Det fins i luften, såsom man kan vänta af så plötsliga och genomgripande omstörtningar i ett gammalt samhälle, i den allmänna situationen, en mängd revolutionära frön, men ett, viktigare än alla de öfriga, som kan skaka hela statsinrättningen, mikadons moraliska inflytande deri inbegripet, är den religiösa brytningen, som, efter allt hvad man kan se, är i anryckande. Till militärhöfdingarnes politik hörde det att hos massorna sprida bud-

dhistiska tänkesätt, men nu börjar vördnaden för buddhismen med ens gifva vika, och dermed öppnas porten för kristendomen, denna största drifkraft i all politisk pånyttfödelse.

Japans gamla religion, till hvilken mikadon alltid, såsom dess högsta chef, bekänner sig, är, såsom bekant, *sintuismen*, en enkel trosform, hvilken, liksom de flesta af de mera bildade asiatiska religionerna, inskränker sig till att under symbolisk form framställa striden mellan det godas och det ondas värde. Men då Buddhas anhängare under de första seklen efter vår tidräkning blefvo fördrifna från Indien och utvandrade till de nordligare asiatiska världena, der de gjorde proselyter i milliontal, kommo missionärer omkring 600 år e. Kr. f. och vunno, såsom vi sett, under tziogunnernas medverkan så stort anhang bland massorna, att *sintuismen* endast fortlefde hos de högre klasserna. Med återställandet af mikadons politiska makt följde äfven återupprättelsen af hans andliga myndighet, alla hans undersåtar måste bekänna sig till den religion hvars högsta styresman han var, och en verklig förföljelse började mot buddhismen; dess tempel *renades*, för att återgifvas åt den gamla gudstjensten, och dess prester, bonzerna, hvilka i Japan äro talrikare än sjelfva Italiens munkar, blefvo brödlösa, ett slags andliga loniner. Man kan tänka sig att dessa tusental ur samhället utstötta människor icke skola försmå att till sin fördel begagna det värde de en gång förvärfvat öfver sinnena; liksom i Europa synes äfven här religionen gifva anledning till politiska brytningar. Jag, säger baron Hübner, har alldeles inga sympatier för guden Buddha, men jag är rädd att då man, under förevändning att återställa den officiella kulten, hvilken icke är någon religion, förstör Buddhas tempel och beläten, man icke allenast beröfvar folket dess tro, utan, hvad som är ännu mycket värre, dess förmåga att tro. Under de politiskt religiösa förföljelserna mot buddhismen utvecklade sig trosfrihetens grundsatser med ganska mycken styrka, och det är intet tvifvel att de icke slutligen skola komma kristendomen till godo. På samma sätt, sade en japansk statsman till baron Hübner, som vi antagit det europeiska geväret, emedan vi funno det öfverlägset våra gamla skjutvapen, skola vi kan hända en gång

antaga kristendomen, om vi finna den bättre än våra förfäders religion. En europé, som länge bott i Japan, försäkrade honom att det icke skall dröja 50 år innan kristendomen blir allmänt införd i Japan. Kort efter baron Hübners afresa från Yeddo upphörde förföljelsen mot buddhisterna, och ett slags kulturministerium upprättades, med åliggande att vaka öfver samtliga religionernas angelägenheter. Ännu senare skrives det från Yeddo till författaren: många i Japan anse den enda lösningen af de religiösa svårigheterna vara att medgifva full trosfrihet åt alla religionsbekännare, äfven de kristne. I slutet af förledet är utkom i Japan, men skrifvet på kinesiska, en ganska märkvärdig brochure, som gick ut på att bevisa att hela den vesterländska civilisationen, hvilken män sökt införa i Japan, var en frukt af kristendomen, och att man gjorde mycket illa i att älska frukterna men förkasta trädet. Författaren råder mikado rent ut att låta döpa sig och sätta sig i spetsen för den japanska kyrkan. Genom att taga kristendomen till ledare och vägvisare för sina framsteg skulle Japan efter hand kunna göra sig till ett litet — Europa i Asien. Antagligen är boken författad af någon missionär eller någon i Japan bosatt europé, kanske också af en infödd kristen, men det märkliga är icke att den blifvit skriven, utan att den fått utkomma och spridas utan minsta hinder.

Utän en sådan religiös pånyttfödelse ser baron Hübner endast faror i den plötsliga omstörtningen. Japanerne äro ett älskvärdt och intelligent folk, de hafva ett vaket sinne för odling, snygghet och förfining, men de äro ett folk af barn och ytterst benägna för efterapning. Sådant är folket i det hela, men deras statsmän äro fulländade intrigörer, och de fyra ofvannämnda stora daimios hafva på dessa sista år manövrerat med en otrolig skicklighet för att undantränga alla andra myndigheter och sätta sig sjelfva i deras ställe. Den gamle statsmannen frågar sig med en viss häpnad, om man af sådana beståndsdelar och ett sådant folk kan bilda en modern stat. Begreppet medborgare är för japanerne lika främmande som begreppet rätt; det fins i japanska språket intet ord för någondera. Folket har hittills endast känt makten i mikadons tillbedda gestalt, och ända till dess

att samurais' riddarskap afskaffades, kunde en tvåsvärdsman på gatan saklöst mörda hvem han behagade, så vida det icke var en prest eller en daimio. Japanerna antaga allt hvad de hinna den europeiska dräkten, och förledet års sommar åkte mikadon på reformchefen Kidos tillställning, i hyrvagn på gatorna i sin hufvudstad, klädd i en fantasiuniform, till hälften af europeisk sjöofficer, till hälften af diplomat. Den vördnad som hittills omgifvit honom var en följd af det mystiska dunkel i hvilket man höll hans person; skall aktningen för hans myndighet kunna bevaras lika väl, då han uppträder såsom en vanlig dödlig, och dertill utstyrd på ett sätt som är främmande för folkets alla traditioner? Det är en allvarsam fråga; samhällets väl och ve beror på svaret.

Det har blifvit sagdt om Japan, att om man vill se ett stycke af Europas historia under trettonde och fjortonde århundradena, skall man fara dit: der är eller var åtminstone för få år sedan full feodalism, riddarskap, chefernas hierarki och bondens lifegenskap. Vill man se ett stycke ännu äldre historia, nemligen en fullt absolut monarki, skall man vända sig till Kina. Det märkvärdiga är dock med den kinesiska absolutismen, att hvad som kallas sjelfstyrelse i sann mening, d. v. s. kommunernas sjelfbestämmerätt, ingenstädes är mera utvecklad än der, och detta icke i följd af några privilegier eller undantagsförmoner, utan i följd af centralstyrelsens naturliga oförmåga att göra sig gällande öfver ett så ofantligt område med en befolkning af flere hundra millioner. Ännu en annan öfverraskning väntar europén, när han vet att Kina är byråkratiens land, der hvarje förmögen ung man uppfostras för inträde i statens tjänst, och ändå icke finner öfver 12,000 mandariner. Det är här som i Europa: somliga licentiater hafva platser, andra icke. Intet ärfeligt adelskap förmedlar afståndet från regenten till den lägsta undersåten; man har liknat folket vid en ofantlig boskapshjord, regenten vid en herde med Guds nåde, och embetsmännen vid hans dresserade hundar. När betesmarken och hjorden äro för stora, räcker hvarken herdens eller hans biträdens uppmärksamhet till för hela området. Kejsaren i det himmelska riket, säger baron Hübner, är Guds eller ödets representant, och han har, utan

allt afseende på sina personliga egenskaper, att fordra blind lydnad; upproret är det största af alla brott, det vill säga om det misslyckas, ty i annat fall är det ju tydligt att himlen har velat det. Framgången gifver legitimitet, och en segerrik inkräktare inträder omedelbart i åtnjutande af alla den afsatta statschefens förmoner. De tre religioner i hvilka det kinesiska folket har hemtat sina 25 sekler gamla civilisation, Konfutzés, Lao-Tseu's och Buddhas, äro fulla af fatalism; fursten betraktas såsom en inkarnation af gudomen, och hans vilja är den enda lagen, äfven om han är minderårig, försöffad eller vanvettig, såsom på senare tider länge varit händelsen i Kina. Då råkar allt i förfall, kanaler, landsvägar, offentliga byggnader, städernas gator och så vidare. Templen, säger baron Hübner, äro så smutsiga att till och med kineserna, som icke äro kända för öfverdrifven renlighet, skulle deröfver känna sig upprörda, i fall det vore någon som besökte dem. Hela landet är i detta afseende det mest fullkomliga motstycke till Japan, den rikaste vill synas fattig, snarare af försigtighet än af brist på fåfänga, ty der statsöfverhufvudets vilja är den enda lagen, står eganderätten på klena fötter, om det kommer en sniken kejsare på tronen, eller om han omgifver sig med snikna rådgifvare. Då baron Hübner besökte Kina hade den nu varande kejsaren Tung-Shi ännu icke tillträdtt regeringen, hvilken förvaltades af hans farbror, prins Kung, broder till den 1861 aflidne Hien-Fung. »Hans heliga majestät har på en drake uppridit till himlen», hette det i det officiella cirkulär hvari prins Kung underrättade de främmande ministrarne om sin broders fränfalle. Det påstods att Hien-Fung i ett efterlemnadt testamente hade insatt ett regeringsråd såsom sonens förmyndare, men prins Kung, som gynnades af enkekejsarinnorna, fann medel att tillintetgöra det; han dömde två af dess medlemmar till att »förlora lifvet småningom», det vill säga sönderhackas nedifrån uppåt, hvilket är ett hederligare sätt att gå ur verlden än att mista hufvudet, till hvilket vanärande straff den tredje af regeringsrådet gjorde sig förfallen. Efter denna grymma exekution var prins Kung den enda människa som ansågs i stånd att föra regeringen. Baron Hübner beskriver en audiens hos denna ovanliga personlig-

het. Här var ingen ting af den andaktsfulla tystnad som omgifver Japans mikado; prins Kung var i trots af sin ofantliga makt endast en undersåte och hade icke rätt till de utomordentliga vördnadsbetygelser som tillkomma Himlens Son. Denna etikett öfvergår all föreställning. När kejsaren lemnar sitt palats, hvilket endast sker för att begifva sig till något tempel, äro hans undersåtar skyldige att stänga sina fönster, och de drabbas af stränga straff, om de våga lyfta sina blickar till hans heliga person. Prins Kung afkastade gerna etikettens tvång, och man säger att han tillegnat sig åtskilligt af den vesterländska civilisationen, åtminstone dess sämsta sidor. Om sitt besök hos denna potentat berättar baron Hübner: Då vi afstego vid porten till det lilla oansenliga palatset Tsungli-Yamen, mottogos vi af konselj-ledamoten Wen-Siang och poeten Tsung-Hsyu, en af finansministrarne och tillika ett slags kabinettschef för de utrikes angelägenheterna. Genom hans hand går allt det viktigaste af den diplomatiska korrespondensen. Dessa herrar förde oss genom en trång korridor till en helt liten gård, på hvilken prinsen befann sig. Han fattade mig vid handen och förde mig in i en paviljon, knappast så stor att den kunde rymma ett rundt bord med en mängd små fat. Min ädle värd gaf mig tecken att sätta mig till venster om honom, hvilket är hedersplatsen; han och hans ministrar serverade oss på tefat af de särskilda läckerheterna och uppmuntrade oss att äta och dricka. Tsung innehade bland öfriga befattningar äfven den af rolighetsminister och visade mig efter hvarje skål botten af sitt tomma glas. Prins Kung skrattade med full hals, talade mycket högljudd och sade att Tsung var en fyllbult. Ett ögonblick höll samtalet på att ta en allvarsammare vändning, ty Wen-Siang gaf mig anledning att vidröra en af dagens brännande frågor, men han fick en sträng och kall blick af prins Kung, som bragte honom till plötslig tystnad.»

»Prins Kung är en fyratio års man, han tillhör den herskande mandchustammen, hans hy är blek, och han ser litet utlevad ut, för öfrigt enkel och obesvärad såsom en *grand-seigneur*. Hans fina och något qvinliga händer prydas efter det kinesiska modet af ofantligt långa naglar; de för-

näma männen låta dem växa till bevis på att de icke förrätta något kroppsarbete, liksom man sammanpressar de kinesiska damernas fötter, för att skilja dem från mongolerna. Det är ett sätt att erinra om att kineserna icke äro nomader, efter som deras qvinnor icke behöfva gå till fots.»

»De främmande ambassadörernas beröring med de kinesiska ministrarne inskränker sig till några sällsynta besök i Tsungli-Yamen, ty hvarken prins Kung eller hans kolleger mottaga *corps diplomatique* hemma hos sig. De främmande sändebudens närvaro anses af de kinesiska statsmännen såsom en stor olycka för riket; blotta åsynen af de *utländska djeftarne* är nog för att underrätta folket, att det fins i verlden andra folk än det kinesiska och andra suveräner än Himlens Son.»

»Det fins i Peking en annan finansminister än den som vi funno i prins Kungs sällskap; han är en mandchuisk stordignitär, chef för åtta banér och har marskalks rang. En statsmans bana, yttrade till mig denna kinesiska excellens, är ganska törnbeströdd. Vill ni höra hvad som nyss händt mig? Min vice banérchef ber mig att få lyfta sin aflöning från och med den första i denna månad, men som han först fjorton dagar senare tillträdde sitt embete, går det icke för sig. Emellertid har jag i egenskap af banérchef icke kunnat undandraga mig att understödja honom och skref följaktligen en inlaga till finansministern, det vill säga mig sjelf. Jag androg deri allt som kunde sägas till stöd för ett orimligt anspråk. Sedan skriften inkommit sammankallade jag finansrådet, som enstämigt stälde sig på min sida och förklarade vice banérchefens ansökan icke kunna bifallas. Sedan denna resolution vederbörligen blifvit af mig, finansministern, gillad, uppsattes en note, redigerad med största möjliga skonsamhet, och kommunicerades mig i egenskap af banérmarskalk. Oaktadt de varsamma ordalagen har jag icke kunnat undgå att känna en liflig förtrytelse, och jag behöfver icke säga att denna obehagliga känsla varmt delas af min vice banérchef; han vill under inga vilkor taga reson, och såsom hans naturliga beskyddare har jag icke kunnat undandraga mig att uppsätta en protest i mycket skarpa ordalag, hvilken jag fruktar icke blir väl mottagen af finansministern. Saken är be-

tänklig, ja mycket svår, och jag vet alls icke hur den kan komma att sluta.»

Berättelsen om Kina innehåller ojemförligt mycket mindre saker som kunna intressera oss än den om Japan, och vi skola därför icke längre fortsätta våra utdrag, utan sluta dem med följande både sanna och diplomatiska anmärkning af författa-

ren: »Ju äldre jag blir, och ju mer jag får se af världen, dess mer blir jag öfvertygad att i grunden är allt menskligt öfver allt lika, och att skiljaktigheterna egentligen finnas på ytan. Jag ser öfver allt samma passioner, samma sträfvanden, samma missräkningar och felslagna förhoppningar: det är endast formerna som vexla.»

Strödda underrättelser.

Baghdad. (Forts. från föreg. n:o.) Denna mäktiga ström är nemligen den enda trafikleden i ett land der det icke fins några vägar. Ända till Baghdad är den hvarje årstid farbar för rätt stora ångfartyg, af hvilka ett går omkring Arabien till Suez. Norr ifrån kommer nästan dagligen så kallade *kellek*, bestående af luftfyllda getskinnsäckar med bräder emellan. Kurder och kristne från de kurdiska bergen frakta på detta sätt mycket ved till Baghdad, der detta är en dyr artikel, ehuru äfven ökenbuskar begagnas till bränsle. Med sina pengar i fickan vandra de jemte någon karavan till sitt flere dagsresor bort belägna hem; båtskinnen lasta de på kamelryggen och föra dem med sig. På de assyriska bilderna ser man att äfven de gamla assyrierna nytja sådana uppblåsta skinn såsom farkoster. Eljest begagnar man i Baghdad mest en båt, som kallas *Qaffe*, en rund, af säf flätad och med beck starkt drifven skål af 5 till 8 fots diameter och med något inåtböjda kanter. När båtbyggen är borttagen besörjes kommunikationen af färjkarlar; man kan tänka sig hur den bräckliga korgen vräkes af vågorna när det blåser. Färjkarlen begagnar då vanligen sina kläder såsom segel. Uppåt strömmen är rodden ganska tung. Det fins också några få båtar af europeisk form; paschan far ofta från seraljen den längre vattenvägen för att besöka en af sina vänner; då upprifves båtbyggen för några minuter för att låta hans båt komma fram; far man under bron i en qaffe, gör man väl i att hålla hufvudet under båtkanten. Husen längs floden gifva med få undantag ingen vacker anblick. Seraljen utmärker sig endast genom sin storlek; det präktigaste är det engelska residenset, med en lång vacker trädgårdsterrass bredvid vatt-

net. Få och trånga gränder föra ned till stranden; dem vandrar vattenbäraren upp och ned, fyller sina säckar ur Tigris och bär dem på ryggen till andra stadsdelar. Flodvattnet är friskt, och främlingen finner det välsmakande i brist på annat. Gamla kvinnor tvätta vid flodstranden på det sätt att de obarmhertigt slå kläderna mot ett bräde.

Utsigten är anslående, om än icke öfverraskande, genom sin äkta österländska karakter. Få kupoler eller minareter höja sig öfver husmassan: på fornminnen är Baghdad fattigt. En under någon af de sista abbassidiska kaliferna inrättad högskola, *Mustanciriye*, hör till detta antal; ännu öfverraskar den stora borggården och de väldiga husmassorna, som innehålla undervisningssalar och bostäder för de studerande. Men af de senare fins det inga mer, lärdomen ligger helt och hållet nere i Baghdad, och högst få sysselsätta sig ännu med den stora gamla litteraturen. Man kan förundra sig öfver det stora omfång hvori Baghdad ännu existerar, om ock endast i ruiner, efter så många ödeläggelser, i det sunniter och schiiter skiftesvis nedbränt hvarandras helgedomar, slutligen kom den förfärliga pesten 1831. Ännu lefver en gammal böhmare, som gjorde sig en förmögenhet på försäljningen af svepningar, till dess att de döde icke mer begrofvos. Från detta slag har Baghdad ännu icke hemtat sig; den närvarande befolkningen kan anslås till högst 60,000 människor, och hela kvarter ligga öde. När man ur det inre af staden rider ut i öknen, passerar man mellan de inre stadsdelarne och stadsmuren en öde sträcka af verkliga ruiner, hvilken lik en gördel omgifver de bebodda kvarteren, och mångenstädes har man förvandlat den i trädgårdar. Här kan

äfvén soltorkadt tegel hemtas för nybyggnader, hvad som dock sällan sker, efter som det bygges så litet, men det tegel man nu slår har icke det fornbabyloniska teglets fasthet. Äfvén den vidlyftiga ringmuren, som löper omkring större delen af staden, är i följd af sitt förfall knappast vidare duglig att tjena till försvar mot en beduin-hord.

(Slut. n. g.)

Ett ägg i ett annat. Från Amerika berättas att man funnit ett hönsägg, som var så stort som ett gåsägg. Det vägde 4 uns och var $3\frac{1}{2}$ tum långt, 7 tum i om-

krets. Skalet var ganska tunt, hårdt och något sprucket. Då man öppnade detta ägg, fann man i det samma en äggula och en kvantitet ägghvita, samt dess utom ett annat ägg. Det inre ägget var två tum långt, fem tum i omkrets och vägde $1\frac{1}{2}$ uns.

Innehåll:

Kyrkan och himlanycklarne	Sid. 801.
Litteratur:	
Promenades autour du Monde par mr le baron de Hübner	808.
Strödda underrättelser:	
Baghdad m. m.	815.

S A M T I D E N,

Veckoskrift för politik och litteratur,

fortsattes under nästkommande år 1874 af samma redaktion och efter samma plan som hittills. Den ständigt växande välvilja hvarmed tidskriften blifvit hos allmänheten mottagen under de förflutna tre åren torde göra allt ordande om syftning och ändamål umbärligt.

Samtiden utkommer med ett nummer, motsvarande omkring 40 sidor vanligt oktavtryck, i slutet af hvarje vecka, och utdelas i Stockholm hvarje lördags morgon, men afsändes till landsorten redan med föregående aftons poster. Genom denna förändrade anordning blir det möjligt för prenumeranter i orterna, åtminstone för dem, som göra sina requisitioner på postkontoren, att erhålla sina exemplar för veckan redan lördagen eller söndagen, så vida de ej bo allt för aflägsset från de stora kommunikationslederna.

Tidskriften kommer att nästa år tryckas med *nya stilar*.

Prenumerations-priset blir fortfarande 10 rdr för helt år, 5 rdr 50 öre för halft och 3 rdr för fjerdedels år, *postbefordringsavgiften för landsortsprenumeranter inberäknad*. All den stund korsbandsförsändning för periodiskt tryck enligt nya tidningsstadgan är afskaffad, måste all prenumeration ske genom postanstalterna, då tidskriften kommer reqvirenterna fortast till handa, eller också i bokhandeln. Hrr bokhandlare i landsorten ega att utan kontant betalning genom postverket göra requisitioner i fast räkning.

Prenumeration i Stockholm kan, utom i bokhandeln, ske på tidningarnas utdelningsställen.

Af innevarande årgång finnes ett inskränkt antal exemplar ännu att tillgå. De båda föregående äro utgångna.

För herrar *Riksdagsmän* och andra personer, som under vintern uppehålla sig i hufvudstaden, sker prenumeration lämpligast å postanstalt i deras hemorter, der de endast behöfva göra anmälan, hvarest de för hvarje tid önska att tidskriften hålles dem till handa.

Obs. *Alla meddelanden rörande tidskriften ställas till Expeditionen af Samtiden, N:o 5 Klara Södra Kyrkogata.*